

Šaptanje neba i zemlje

Aleksandar Bošković, *Mesoamerican Religions and Archaeology: Essays in Pre-Columbian Civilizations*, viii+92 stranice, ilustracije, bibliografija, registar, glosar. Oxford: Archaeopress, 2017. (Archaeopress Pre-Columbian Archaeology 7)

U knjizi *Mesoamerican Religions and Archaeology: Essays in Pre-Columbian Civilizations* Aleksandra Boškovića sažete su gotovo tri decenije njegove predanosti istraživanjima mezoameričkih kultura. U ovoj knjizi sabrane su njegove kritike knjiga, eseji i radovi o prekolumbovskim civilizacijama drevne Amerike. Pojedina poglavlja prethodno su objavljena u prestižnim naučnim časopisima (kao što su *Anthropos*, *American Antiquity*, *Indiana*, *Human Mosaic*, itd.) u periodu od 1989. do 2014. godine, dok je poglavlje o Burbonskom kodeksu prvi put napisano 1992. godine kao deo seminara koji je autor slušao kod Meri Elizabet Smit (Mary Elizabeth Smith) na Univerzitetu Tulejn (Tulane) u Nju Orleansu (SAD), ali nekoliko puta revidirano nakon toga. Naravno, sva su poglavlja, u manjoj ili većoj meri, naknadno dopunjena novim podacima i referencama, a poneka sadrže i fotografije mezoameričke kulturne baštine. Knjigu je objavio jedan od najznačajnijih svetskih izdavača iz oblasti arheologije, Archaeopress.

Knjiga sadrži devetnaest pretežno metodološki usmerenih poglavlja koja, pre svega, naglašavaju relevantnost kontekstualizovanja pri istraživanju Mezoamerike – arheološkog i istorijskog utemeljenja predmeta koji se proučavaju, bilo da je u pitanju religija Maja ili materijalna kultura Asteka. No, arheološkom i istorijskom utemeljenju, svakako, treba pridodati i utemeljenje praktičnim radom na terenu – odnosno

nalazima koji će iz takvog rada proisteći. Poglavlja su, treba naglasiti, u knjigu uvrštena prema naklonostima samog autora – poglavlja u kojima su prikazane knjige i raspravljane teme pretežno se bave Gvatemalom i centralnim Meksikom; otuda, značajnija pažnja nije posvećena južnoameričkim kulturama. Metodologija o kojoj Bošković piše i koju razrađuje je, međutim, primenljiva i izvan geografskih okvira kojima je naklonjen. Štaviše, primenljiva je u istraživanju ma koje prekolumbijske južnoameričke kulture, a nalikuje metodi koji je karakterističan za „školu terenske arheologije“ Ričarda E. V. Adamsa (Richard E. W. Adams), Džeremija Sablofa (Jeremy Sabloff), Džojks Markus (Joyce Marcus) i Roberta Šerera (Robert J. Sharer). Taj metod naglašava relevantnost nalaza sakupljenih arheološkim iskopavanjima, ali i relevantnost epigrafije, ikonografije, pisane građe koju je iznedrila kultura koja se istražuje, kao i etnologije i sl. U pitanju je, ukratko, metod koji „transcendira“, koji nije strogo „ukalupljen“ u jedan način rada, u jedan pristup nalazima, građi i problemu, u jednu naučnu disciplinu. Bošković je, ističući važnost tog, takoreći, ključnog metoda, istakao i važnost *etičke validnosti* – etičnog bavljenja antropologijom i arheologijom, pri kojem istraživačima nisu potrebni i ne moraju da koriste, kako on kaže, ukradene artefakte, falsifikovane vaze, fantastične priče i izmišljene mitološke genealogije da bi do kraja dokazali svoje hipoteze. Autor kombinuje rezultate analize relevantne literature (što se može videti u vrlo obimnoj Bibliografiji) sa rezultatima sopstvenih terenskih istraživanja u Gvatemali (proučavanje oslikane majanske keramike; proučavanje majanskih zajednica sa visoravni Gvatemale).

Sadržaj knjige podeljen je u dve značajnije celine: (1) Kulture u kontekstu i

(2) Mitovi, snovi i religije. U prvoj celini, Bošković pruža uvid u brojne perspektive o Olmecima, poređenje promena u Mezoamerici (pojam „kulturne evolucije“), prekolumbovsku keramiku i Maje, istraživanja Kopana, drevnu politiku i ideologiju Maja, u putešestvije Vinka Paletina u Novi svet, o kojem je potanko pisao, kao i u detalje o „Burbonskom kodeksu“. Druga celina je uglavnom posvećena religijama Mezoamerike, kritici shvatanja dualizma za koji su neki autori smatrali da u Mezoamerici prožima rituale i ceremonije, simbolima utkanim u svakodnevni život drevnih Maja, značenjima majanskih mitova u arheološkom i kulturnom kontekstu (naročito njihovoj boginji meseca i misterijama postanja, ali i specifičnom karakteru majanskih božanstava), zatim tumačenjima Tlaloka, centralnom astečkom hramu u prestonici drevnog Meksika (*Templo Mayor*), funkcijama i značenjima astečkih Velikih boginja, istraživanjima astečke religije koja je sproveo francuski etnolog Žak Sustel (Jacques Soustelle), majanskom folkloru sa jezera Atitlan, pričama lakandonskih Maja i, konačno, diskurzivnom pristupu proučavanju južnoameričkih mitova i kulture, kojim se bavio američki antropolog Greg Urban.

Naposletku, nameće se zaključak da su pojedinačna poglavlja zaista deo jedinstvenog, sažetog, ali sadržajnog istraživačkog rada posvećenog metodologiji

i interdisciplinarnom proučavanju mezoameričkih kultura i njihove baštine. Taj naporni rad je, kako se iz priloženog dá primetiti, zahvatio i najmanje pojedinsti relevantne za akademsko bavljenje drevnim mezoameričkim kulturama i njihovom baštinom – od simbola, preko arhitekture i artefakata, do praksi, prvih posetilaca istraživanih predela i njihovih putopisa, do keramike i pljačkanja grobova i hramova i neprilikama u kakvim se naučnici zatiču usled manjka ili nedostupnosti nalaza koji će produbiti njihova znanja o predmetima njihovog interesovanja. Boškovićeva knjiga, naročito prikazi i eseji o ostvarenjima istaknutih autora i učenjaka, ukazuje na njegovu posvećenost mezoameričkim studijama i interdisciplinarnim pristupima koji su im svojstveni. Istovremeno, ukazuje i na njegov doprinos plodotvornoj saradnji etnologije/antropologije i arheologije – pružajući primer kako međusobno razdvojene, ali srodne discipline, kojima je zajedničko ishodište u razumevanju čoveka, zajedničkim naporom i posvećenošću mogu da pruže bogate, pouzdanije rezultate u pogledu odgovora na pitanja: ko je ili šta je čovek, kuda ide – ako uopšte ide, šta njegova dela, verovanja i znanja znače i na šta upućuju.

Boban Trifunović